

De mosflora van lepen in Midden-Friesland

Jacob Koopman en Karst Meijer

Inleiding

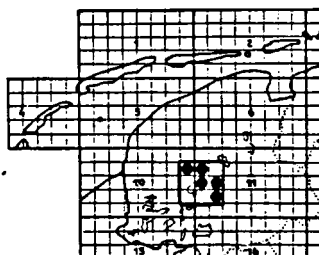
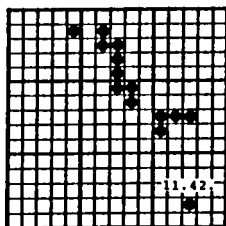
Op 3 november 1990 werd er door de Bryologisch-Lichenologische Werkgroep van de KNNV een excursie gehouden naar Akkrum en omgeving, in Centraal-Friesland. Als doel stond voor ogen een inventarisatie van de lepen hier op mossen en korstmossen. Een achttal mensen gaf acte de présence. Ter plekke werd besloten om in twee groepjes te opereren. De eerste groep, o.l.v. Eddy Weeda en Karst Meijer, bezocht de lepenlaan ten zuiden van Akkrum. De tweede groep, o.l.v. Ben van Zanten en Jacob Koopman, toog richting Oldeboorn.

Na de lunch te hebben genoten op het station van Akkrum zetten de twee groepjes koers richting IJnsrum. Als gevolg van de weersomstandigheden - ruig Fries herfstweer - en de (daarmee samenhangende?) geringe opkomst kon helaas niet het geplande totale aantal lepen worden bekeken.

Op 26 oktober en 3 november (!) 1991 is het resterende aantal lepen door beide auteurs nader geïnventariseerd.

Figuur 1. Verspreiding van lepen in Centraal-Friesland.

1. 11.42.43	8. 11.31.13
2. 11.32.41	9. 11.21.53
3. 11.32.31	10. 11.21.43
4. 11.32.32	11. 11.21.33
5. 11.32.33	12. 11.21.32
6. 11.31.24	13. 11.21.22
7. 11.31.14	14. 10.28.25

In tabel 1 zijn grofweg drie soortgroepen te onderscheiden:

Groep A (1-9) omvat min of meer constant aanwezige soorten (1-7) en/of soorten die op bomen plegen voor te komen (8-9).

Groep B (10-16) omvat de meer typische soorten voor lepen-stammen. Hiervan is *Leucodon sciuroides* het meest tot de verbeelding sprekend. De soort werd eerder, in 1962, ook in deze streken gevonden, maar dan iets noordelijker, blijkens een excursieverslag van de Bryologische en Lichenologische Werkgroep (Barkman en Touw, 1962).

Naast onze Irnsumer vindplaats kennen we *Leucodon* momenteel uit Friesland van nog slechts twee plaatsen, nl. bij Beetgumermolen (5.48.21) en bij Stavoren (15.23.14).

Groep C (17-20) omvat vier soorten die in vele andere habitats aange troffen kunnen worden en daar veel algemener zijn dan op de stam van lepen. Ze werden hier vooral aan de voet van bomen aangetroffen.

Resultaten korstmosseninventarisatie

We prezen ons tijdens de excursie van 3 november 1990 gelukkig met de deelname van mevrouw Aafke Teensma, van Schiermonnikoog. Zij nam de korstmossen voor haar rekening. André Aptroot heeft een aantal soorten voor haar gecontroleerd.

In tabel 2 zijn de door Aafke gevonden soorten vermeld, afkomstig uit 4 km-blokken. Van de andere tien km-blokken bestaan helaas (nog) geen recente gegevens.

Het overgrote deel van de korstmossen bestond uit *Physcia tenella* en *Physconia enteroxantha*. Ook waren veel *Ramalina*'s te vinden, zowel *Ramalina farinacea* als *Ramalina fastigiata*. *Parmelia sulcata* was wel aanwezig, maar vaak slecht ontwikkeld. De meest bijzondere vondst betreft *Anaptychia ciliaris*, een in Nederland als zeer zeldzaam te boek staande soort.

Slotopmerkingen

Alhoewel de lepen in Noord-Friesland en Noord-Groningen doorgaans rijker begroeid plegen te zijn dan in Midden-Friesland, blijkt toch, dat het gehele scala aan lepen-soorten hier (nog) voorradig is, inclusief *Leucodon*.

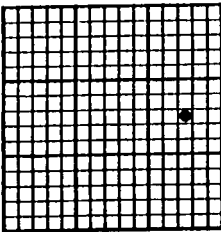
Aan de hand van de specifieke epifyten van lepen (groep B) kan gesteld worden, dat de lepen ten noorden van Irnsum rijker zijn dan die bij Akkrum en Oldeboom. Dit komt met name tot uiting in het verspreidingsbeeld van *Ulota phyllantha*, *Tortula laevipila* en *Tortula papillosa*. *Ulota phyllantha* komt hier zelfs opvallend rijk voor. *Orthotrichum lyellii* en *Frullania dilatata* zijn over het gehele lepen-areaal min of meer algemeen voorkomend. Het voorkomen van *Isothecium myosuroides* op een lep lijkt ons merkwaardig.

Mogelijk kunnen de lichenologen onder ons t.z.t. de resterende km-blokken op lichenen inventariseren, zodat ook dienaangaande een compleet beeld ontstaat van de lepen in Centraal-Friesland.

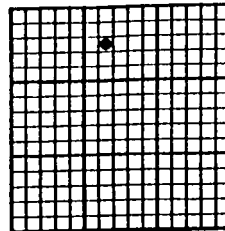
Literatuur

Barkman, J.J. & A. Touw. 1962. De voorjaarsexcursie 1962 naar Schiermonnikoog. *Buxbaumia* 16: 1-17.

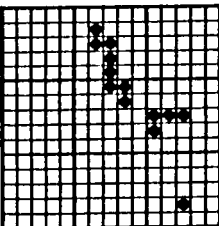
Figuur 2. De verspreiding van de mossoorten over de 14 km-blokken.

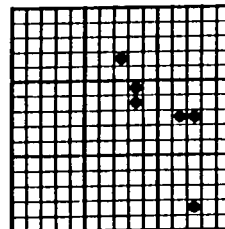
1. *Brachythecium rutabulum*

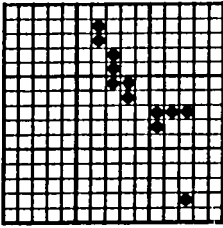
2. *Bryum barnesii*

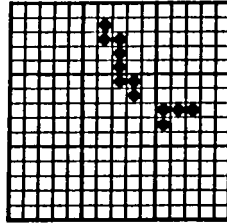
3. *Bryum capillare*

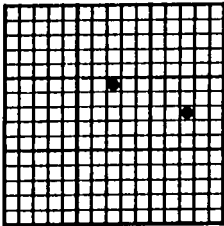
4. *Ceratodon purpureus*

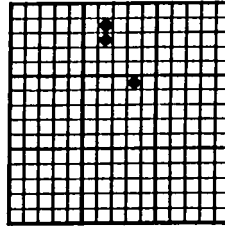
5. *Dicranoweisia cirrata*

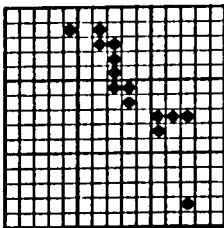
6. *Frullania dilatata*

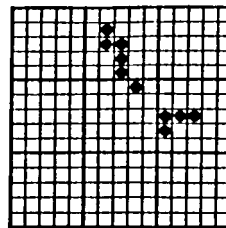
7. *Grimmia pulvinata*

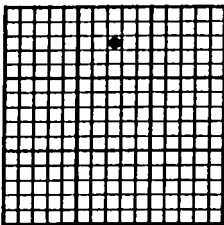
8. *Homalothecium sericeum*

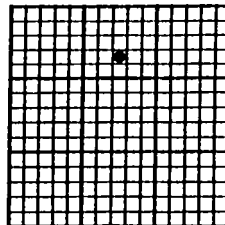
9. *Hypnum cupressiforme*

10. *Hypnum cupressiforme* var. *resupinatum* *)

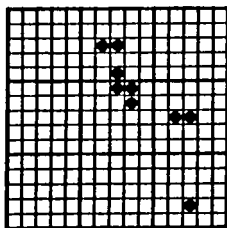
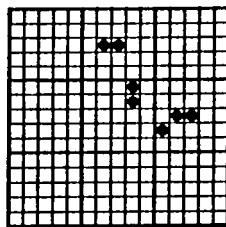
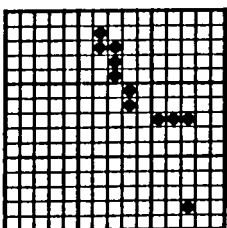
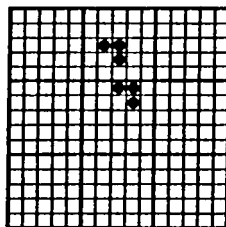
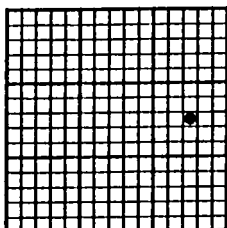
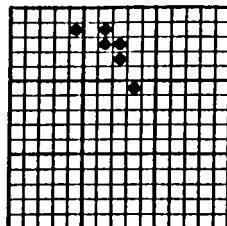
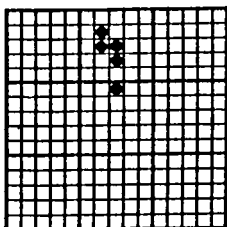
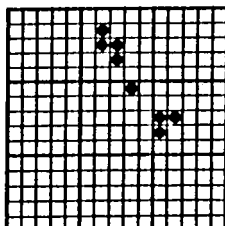

11. *Isoetecium myosuroides*

12. *Leocodon sciuroides*

*) In de bladmosflora (Touw & Rubers 1989) beschouwd als een standplaatsvorm. red.

13. *Orthotrichum affine*14. *Orthotrichum diaphanum*15. *Orthotrichum lyellii*16. *Tortula laevipila*17. *Tortula muralis*18. *Tortula papillosa*19. *Ulotia phyllantha*20. *Zygodon viridissimus*

Tabel 2. Korstmossen, verdeeld over 4 km-blokken.

volgnummer km-blok	2	3	6	7
aantal onderzochte bomen	85	27	53	74
aantal korstmossoorten	16	13	19	18
1 Anaptychia ciliaris		x		
2 Buellia griseovirens	x			
3 Buellia punctata	x		x	x
4 Candelariella vitellina	x	x	x	x
5 Cladonia coniocraea				x
6 Lecanora carpinea			x	
7 Lecanora chlorotera	x	x	x	x
8 Lecanora expallens	x			
9 Lecanora hageni		x	x	
10 Lecidella elaeochroma			x	x
11 Lecidella scabra			x	x
12 Lepraria incana	x	x	x	x
13 Parmelia acetulabum	x		x	x
14 Parmelia coniocarpa				x
15 Parmelia exasperatula			x	x
16 Parmelia glabrata s.s.	x	x		
17 Parmelia subrudecta			x	
18 Parmelia sulcata	x	x	x	x
19 Physcia caesia			x	
20 Physcia tenella	x	x	x	x
21 Physconia distorta	x			x
22 Physconia enteroxantha	x	x	x	x
23 Physconia grisea	x			
24 Ramalina farinacea	x	x	x	x
25 Ramalina fastigiata	x	x	x	x
26 Xanthoria candelaria			x	x
27 Xanthoria parietina	x	x	x	x

2 mm

Physcia tenella. Tekening R.Koeman.